

ajab maasinad ja firjutab; elektriwääega räägitasse ja waadatasse inimese südamestgi läbi; elektriwääega valgustataisse toad ja uulitsad ja tehasse halged terveks ja sidurad tugevaks. Elektriwääe tarvitamine on nüüd juba väga suur, nõnda et meil tema suure tuleviiku kohta jugugi tarvis ei ole tahkleda. Nimetatud kahe wääe tarvitamises näitab inimene, et ta on maailmas välisseja waim.

Selle järele wööds 19. aastasada sa auuru ja elektriwääe aastasajaks nimetada.

19. aastasada algas wabastamiste sõdadega, mille tagajärje rahwaste lätelt ja jalgadelt pärisorjuse füised langevad. Keiser Alessander I. wabastas Eesti rahwa, keiser Alessander II. murdis oma vägema lõega orjaisse Wene rahwa laela pealt ja andis neile inimesedigusel tagasi. Eesti rahwa lõdanilus elus — politikalisest elust selles aastasajas ei wööti siin juttugi olla — on 19. aastasada wabaduse aastasada. Wabalis sai ta ihu, s. o. ta wööds teenistusesse astuda, kelle juure ta tabtis, sundust ei olnud; ainuse tubjas talle oli nälj. Selles ihuwabades hattas aegamööda sa waim toibuma. Lugemine wöritis weert. Raamatuid halati firjutama; sa rahwajalehed ilmusid. Koolieläimine tehti sunduseks. Kirjanikud hattasid õpetlissa raamatuid rahvale wöölia andma. Seltsid ilmusid ja tööd olid oma liigetele fönedes roheste waimutoitu. Kreuzwald ja Roidula waimustasid rahvast isamaa ormastuusele. Teorjus muutus rendimissuus. Nahval oli nüüd rohkem raha ja waimutoitu peale lülutada. Talupoeg hattas märtsa hariduses töösma. Luba tuli, et talupoeg maad omale ja päriseks tohib osta. Seslega oli rahwaelule kindel

põhi alla pandud. Rahwa pojad töötasid nüüd ülematesse koolidesse, et lõrgemast haridusest osa saada; selle läbi peasefisid nad aegamööda sa mõjuvamate lohtade peale. Suured ettervõtted, nagu Eesti-Alessandrilooli ajutamine, panivid rahwa elavalt liikuma ja tema waimuelule tuli sellest uut hoogu. Hariduselung on rahwa seas nüüd nii lõrgelise tõusnud, et ei jöua neid objaid hoida ega föied töita. Viimse lopika ohverdamad nad hariduse peale, fest nad on selle wäärtuse täieste ärä tundnud, ja see tundmine ja püsdimine ongi see suur pärandoos, mida Eesti rahwas 19. aastafojast järgmisesse aasta wöötab. Hariduse waral laowad wististe sa tööt need ebatoorused, mille vastu Karlikuse-seltsid nii langevate wöitlevad. Ümbes 80 aastat on Eesti rahwas wabaduse päilese al lõndinud ja märtssa parema poole edasi sammunud. 19. aastasada on Eesti rahwa elus tööste lõige tähtsam aastasada fest saadit, tui nad wöödraoste wöötmu alla langevad. Drjapöliwe paha jälgigi märtame alles nüüdgi Eesti rahwa waimuelus. Rahwaelus puubuvad veel täieste üksamendi ja tallis ühendus.

Lõppew aastasada andis

Meile ihuwabuse,
Sise ajamerde ladus,
Kus nüüd hingab vagust;
Meile ülesandeks jättis
Peasta waimu tütsetest.
Löpeb saheslümnes saba,
Olgu Eesti waim ja waba.